

Εγκεφαλικός θάνατος: μιλούν οι εντατικολόγοι

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

Η εισαγωγή της έννοιας του εγκεφαλικού θανάτου δημιούργησε ένα μεγάλο πλήθος αντικρουόμενων πολλές φορές απόψεων, μεταξύ της επιστημονικής κοινότητας, βασισμένων σε ένα επίσης μεγάλο πλήθος

επιχειρημάτων. Συνεχίζουμε την παράθεση των απόψεων αυτών που ξεκινήσαμε στο προηγούμενο άρθρο μας.

Διαφορετική άποψη έχει ο άμισθος επίκουρος καθηγητής χειρουργικής Εμμανουήλ Παναγόπουλος ο οποίος σε άρθρο του στην εφημερίδα «Ορθόδοξος Τύπος» υποστήριξε ότι αν ο εγκεφαλικά νεκρός δεν είναι και βιολογικά νεκρός, τότε είναι έμψυχος άνθρωπος, και τότε η αφαίρεση των οργάνων του ισοδυναμεί με εκούσια αφαίρεση ανθρώπινης ζωής και καμία πολυτέλεια δέσμευσης πανάκριβων μηχανημάτων και φροντίδας του προσωπικού σε βάρος «ζώντων πασχόντων» δεν μπορεί να δικαιολογήσει, από χριστιανικής απόψεως, μια τέτοια πράξη. Άρα για την ορθόδοξο εκκλησία μας το πότε επέρχεται ο βιολογικός θάνατος είναι καθοριστικής και δεσμευτικής σημασίας.

Τα υπάρχοντα βιβλιογραφικά δεδομένα δείχνουν ότι η αμφισβήτηση του εγκεφαλικού θανάτου άρχισε από την στιγμή της καθιέρωσής του, και εξακολουθεί αυξανόμενη, ιδίως τα τελευταία χρόνια. Άλλωστε ουδείς ποτέ απέδειξε επιστημονικά την ισοδυναμία του με τον βιολογικό θάνατο του ανθρώπου. Η άποψη που συνήθως προβάλλεται, ότι ο θάνατος δεν είναι στιγμιαίο γεγονός, αλλά διαδικασία προοδευτικής νέκρωσης των διαφόρων οργάνων, με πρώτο τον εγκέφαλο, ελέγχεται ως εσφαλμένη. Ο θάνατος του ανθρώπου ως όλου, συνεχίζει ο κ. Παναγόπουλος, είναι στιγμιαίο γεγονός και χρονικά συμπίπτει με τη στιγμή που η διαδικασία του θανάτου μεταχωρεί στη διαδικασία της αποσύνθεσης. Και αυτό συμβαίνει περίπου ένα με δύο λεπτά μετά την παύση της κυκλοφορίας του αίματος. Οπότε και παύει και κάθε δυνατότητα επαναφοράς του ατόμου στη ζωή.

Το στιγμιαίο του θανάτου το δηλώνουν και κάποια τροπάρια της εκκλησίας μας από τη νεκρώσιμη ακολουθία, σύμφωνα με την οποία η ψυχή *«βιαίως χωρίζεται εκ της αρμονίας»* και *«ο φυσικότατος δεσμός θείω βουλήματι αποτέμνεται»*. Οπωσδήποτε η διαδικασία του θανάτου δεν είναι θάνατος και το άτομο στη διάρκειά της, είναι ζωντανό και έμψυχο, πορευόμενο προς το θάνατο.

Τα τελευταία χρόνια, υποστηρίζει ο κ. Παναγόπουλος στο άρθρο του, στην ιατρική και βιοηθική βιβλιογραφία, υπάρχει πληθώρα άρθρων, που αποδεικνύουν ότι τα τρέχοντα κριτήρια του εγκεφαλικού θανάτου, δεν ικανοποιούν τον ορισμό του, που είναι η «οριστική παύση όλων των λειτουργιών ολοκλήρου του εγκεφάλου», αφού, σε υψηλό ποσοστό τα εγκεφαλικά νεκρά άτομα διατηρούν κάποιες εγκεφαλικές λειτουργίες.

Πρόσφατα, άρθρα από καθηγητές νευρολογίας, δημοσιευμένα σε επιστημονικά περιοδικά αποδεικνύουν ότι η νέκρωση του εγκεφάλου δεν μπορεί να εξισωθεί με τον βιολογικό θάνατο, και γι' αυτό ο εγκεφαλικός θάνατος μπορεί να νοηθεί μόνο

ως νομικός ορισμός του θανάτου, που εξυπηρετεί την κοινωνική ανάγκη των μεταμοσχεύσεων. Ο καθηγητής κλείνει το άρθρο του με το επιχείρημα ότι η έννοια του εγκεφαλικού θανάτου μας οδηγεί στην έννοια της εγκεφαλικής ζωής, και, κατά συνέπεια, το έμβρυο, πριν από τον σχηματισμό του εγκεφάλου του, και το ανεγκέφαλο νεογνό, δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν ζώσες ανθρώπινες υπάρξεις, άποψη χριστιανικώς απορριπτέα. Η προοπτική ζωής στο έμβρυο και η προοπτική θανάτου στον εγκεφαλικά νεκρό οπωσδήποτε δεν μπορούν να χαρακτηρίσουν τα βιολογικά φαινόμενα της ζωής και του θανάτου.¹⁶⁹

Η Ελληνική Εταιρεία Εντατικής Θεραπείας (Ε.Ε.Ε.Θ.), έχει ξεκάθαρη θέση πάνω στο ζήτημα του εγκεφαλικού θανάτου και αν ταυτίζεται με το βιολογικό τέλος του ανθρώπου. Δημοσιεύτηκε στο ένθετο «Ιατρικά» της εφημερίδας Κυριακάτικης ελευθεροτυπίας»¹⁷⁰ ένα άρθρο με τίτλο: «Ο Εγκεφαλικός Θάνατος :Διεθνώς ομόφωνα αποδεκτή ιατρική πρακτική».

Μεταξύ άλλων το κείμενο αυτό λέει τα εξής: «Τα τελευταία χρόνια είδαν το φως της δημοσιότητας άρθρα σε ελληνικά περιοδικά (χωρίς επιτροπές κρίσεως) τα οποία θέτουν σε αμφισβήτηση τον εγκεφαλικό θάνατο. Οι δημοσιεύσεις αυτές από μη ειδικούς επί του θέματος, παρερμηνεύοντας δεδομένα, οδηγούνται σε ασαφή, αστήριχτα συμπεράσματα συγχέοντας πολλές φορές τον εγκεφαλικό θάνατο, με τη φυτική κατάσταση, οδηγούν σε κλονισμό της εμπιστοσύνης στην ιατρική θεραπευτική και δυσφημούν το δύσκολο έργο των εντατικολόγων. Εμείς οι ιατροί των μονάδων εντατικής θεραπείας ως άμεσα αρμόδιοι, ειδικοί επί του θέματος επιστήμονες, δηλώνουμε τα εξής:

1. Η παγκόσμια ιατρική κοινότητα, οι εταιρείες νευρολογίας και όλες οι επιτροπές νευροηθικής δέχονται ότι ο εγκεφαλικός θάνατος ταυτίζεται με τον βιολογικό θάνατο του ανθρώπου
2. Η νέκρωση του εγκεφαλικού στελέχους και του φλοιού σηματοδοτούν την μόνιμη παύση της εγκεφαλικής λειτουργίας, δηλαδή την απουσία των ανώτερων λειτουργιών, της αντιληπτικής ικανότητας και των αισθητικών ερεθισμάτων
3. Τα εγκεφαλικά νεκρά άτομα μοιάζουν με αποκεφαλισμένα άτομα των οποίων συντηρούνται μηχανικά οι υπόλοιπες λειτουργίες.
4. Η διαδικασία διαγνώσεως του εγκεφαλικού θανάτου είναι απόλυτα αξιόπιστη και παγκοσμίως αποδεκτή.
5. Δεν υπάρχει κανένα περιστατικό στη διεθνή βιβλιογραφία με διάγνωση εγκεφαλικού θανάτου (σύμφωνα με τις διεθνές παραδεκτές οδηγίες που να επανήλθε στη ζωή.

6. Η παρουσία νωτιαίων αντανεκλαστικών δεν αποκλείει τον εγκεφαλικό θάνατο. Τα νωτιαία αντανεκλαστικά μπορεί να εκδηλώνονται και χωρίς εγκέφαλο
7. Ο διαχωρισμός μεταξύ εγκεφαλικού θανάτου και βαθέως παρατεταμένου κώματος ή φυτικής κατάστασης είναι επιστημονικά σαφής και δεν μπορεί και δεν πρέπει τα δύο να συγχέονται.
8. Οι συνάδελφοι όντας μη ειδικοί ή εργαστηριακοί και χωρίς καμία εμπειρία βαρέως πάσχοντα, συγχέουν έννοιες και περιγραφές άλλων εργασιών και τις παρερμηνεύουν απομονώνοντας φράσεις. Εργασίες που στο σύνολό τους στηρίζουν την έννοια του εγκεφαλικού θανάτου παρερμηνεύονται και χρησιμοποιούνται για να στηρίξουν το αντίθετο.
9. Αφήνει να εννοηθεί ότι υπάρχουν περιπτώσεις με διάγνωση εγκεφαλικού θανάτου που επέζησαν ενώ είναι σαφέστατο ότι κάτι τέτοιο δεν συνέβη.
10. Θέλουμε να γίνει σαφές ότι μπορεί κάποιος να έχει μια θέση και να την εκφράζει αλλά είναι απαράδεκτη η διαστρέβλωση δεδομένων και η εξαγωγή αυθαίρετων συμπερασμάτων, κυρίως μάλιστα όταν αναφέρονται σε επιστημονικό πεδίο άλλων ειδικοτήτων.
11. Οι συνάδελφοι που αμφισβητούν τον εγκεφαλικό θάνατο δεν είναι ειδικοί και δεν έχουν καμία κλινική εμπειρία. Από τις 8.000 δημοσιεύσεις στη διεθνή βιβλιογραφία που αναφέρονται στον εγκεφαλικό θάνατο έχουν επιλέξει μεροληπτικά κάποια βιβλιογραφία φιλοσοφικού κυρίως περιεχομένου και εξάγουν συμπεράσματα αυθαίρετα, ξένα προς την ειδικότητά τους και την αρμοδιότητά τους.
12. Η εμμονή των αναρμοδίων συναδέλφων στην αμφισβήτηση του εγκεφαλικού θανάτου και στη δημόσια παρουσίαση της θέσης αυτής ως επιστημονικής θέσης, οδηγεί σε σύγχυση την κοινή γνώμη, αμφισβήτηση της επιστημονικής κατάρτισης, των προθέσεων, του ήθους και της δεοντολογίας των εντατικολόγων. Επίσης διαταράσσει τις σχέσεις εντατικολόγων και συγγενών, είμαι αντιδεοντολογική και προσβάλλει το σύνολο των αρμοδίων ιατρών με σοβαρή επίπτωση στις σχέσεις του κοινωνικού συνόλου και των θεραπόντων ιατρών.»

Σημειώσεις

169 Παναγόπουλος Εμ., «Αι μεταμοσχεύσεις ανθρωπίνων οργάνων», εφημερίδα ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΤΥΠΟΣ, 7-1-2001

170 Ε.Ε.Ε.Θ., «Ο Εγκεφαλικός Θάνατος :Διεθνώς ομόφωνα αποδεκτή ιατρική πρακτική», Εφημερίδα «Κυριακάτικη ελευθεροτυπία», ένθετο ΙΑΤΡΙΚΑ τεύχος 40, 10-12-02

Παρατήρηση: η ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ συνεχίζει την παρουσίαση με τη μορφή σειράς

άρθρων της μελέτης “Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ Η ΑΠΟΨΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ”, του θεολόγου και νοσηλευτή **Νικόλαου Στανίτσα**. Πρόκειται για αναθεωρημένης έκδοση του κειμένου που κατατέθηκε ως διπλωματική εργασία στη Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου με επιβλέποντες καθηγητές τους ΚΟΪΟ ΝΙΚΟΛΑΟ, ΦΑΝΑΡΑ ΒΑΣΙΛΕΙΟ και ΛΟΗ ΝΕΚΤΑΡΙΟ.